

Rekomendacinio pobūdžio
metodinė priemonė, parengta įgyvendinant
Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės
programos nuostatų įgyvendinimo plano,
patvirtinto Vyriausybės 2021 m. kovo 10 d.
nutarimu Nr. 155, 8.4.1 papunktį „Atlikti
esamos situacijos (praktikos) analizę norminių
teisės aktų projektų antikorupcinio vertinimo
sirtyje ir parengti metodologines gaires
dėl veiksmingo priemonės įgyvendinimo
mechanizmo“

NORMINIŲ TEISĖS AKTŲ PROJEKTŲ ANTIKORUPCINIO VERTINIMO METODOLOGINĖS GAIRĖS

1. ĮŽANGA

Norminių teisės aktų ir jų projektų antikorupcinio vertinimo metodologinės gairės (toliau – Gairės) – tai susisteminta informacija, apimanti antikorupcinio teisės aktų vertinimo taikymą praktikoje, dažniausiai pasitaikančias problemas ir rekomendacijas joms spręsti. Gairių paskirtis – padėti teisėkūros procese – teisės akto projekto rengimo stadijoje – dalyvaujantiems subjektams atlikti veiksmus, susijusius su antikorupciniu teisės aktų projektų vertinimu, taip užtikrinant veiksmingą norminių teisės aktų projektų antikorupcinį vertinimą, kuris padėtų išvengti galimų korupcijos riziką keliančio teisinio reguliavimo trūkumų.

Gairės apima veiksmus, kuriuos privaloma atlikti vadovaujantis Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymu, Lietuvos Respublikos korupcijos prevencijos įstatymu (toliau – KPI), Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2014 m. kovo 12 d. nutarimu Nr. 243 „Dėl teisės aktų projektų antikorupcinio vertinimo taisyklių patvirtinimo“ patvirtintomis Teisės aktų projektų antikorupcinio vertinimo taisyklėmis (toliau – Taisyklės). Taisyklių priede patvirtinta teisės aktų projektų antikorupcinio vertinimo pažymos (toliau – Pažyma) forma ir nustatyti antikorupcinio vertinimo kriterijai (toliau – Kriterijai), kurių taikymas aptariamas šiose Gairėse.

Teisinis reguliavimas ir reguliuojami visuomeniniai santykiai nuolat kinta, sudėtingėja, neretai antikorupcinis teisės aktų projektų vertinimas tampa iššūkiu tai atliekantiems. Viena iš geriausių priemonių tinkamai pasirengti pokyčiams ir atliepti poreikius – nuolatinis vertintojų kvalifikacijos kėlimas.

2. SĄVOKŲ ANALIZĖ

Gairėse vartojamos sąvokos suprantamos taip, kaip jos apibrėžtos aukščiau nurodytuose teisės aktuose.

Antikorupcinis teisės aktų projektų vertinimas

Antikorupcinis teisės aktų projektų vertinimas – tai sisteminė teksto analizė, kuria siekiama nustatyti nepakankamo ar netinkamo teisinio reguliavimo vietas teisės akto projekte, prognozuojant su teisės akto projektu siekiamais tikslais nesuderinamą jo taikymo praktiką. Tai procesas, kurio metu renkama, analizuojama ir vertinama informacija apie konkretaus teisės akto projekto teigiamas ir neigiamas pasekmes korupcijai.

Antikorupcinis teisės aktų projektų vertinimas – numatomo teisinio reguliavimo vertinimas antikorupciniu požiūriu ir būsimo teisinio reguliavimo trūkumų, galinčių sudaryti prielaidas korupcijai, nustatymas¹. Korupcijos prevencijos įstatyme teisės aktų ir jų projektų antikorupcinis vertinimas – tai viena iš korupcijos prevencijos priemonių (5 str. 2 d. 3 p.), kuri prisideda prie korupcijai atsparios aplinkos kūrimo.

¹ - Kas yra antikorupcinis vertinimas? | STT

Norminiai teisės aktai

Norminiams teisės aktams priskiriami rašytine forma išreikšti teisėkūros subjektų sprendimai (oficialūs rašytiniai dokumentai), kuriuose yra teisės normų, kitaip tariant – elgesio taisyklių. Juose įtvirtinti bendro pobūdžio nurodymai tam tikrų visuomeninių santykių dalyviams, orientuoti į ateitį ir numatyti taikyti daug kartų. Šie aktai adresuoti neapibrėžtam asmenų ratui arba adresuoti ratui asmenų, apibūdintų rūšiniais požymiais. Jie visada abstraktūs ir apjungia tipinėmis, rūšinėmis savybėmis panašius visuomeninius santykius, toliau veikia po realizavimo individualiuose santykiuose ir konkrečių asmenų elgesyje. Teisės aktų norminį pobūdį apibūdina jų taikymo apimtis ir privalomumas (norminiai teisės aktai turi visuotinio privalomumo pobūdį).²

Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikoje yra išskiriami šie pagrindiniai oficialiai galiojančio norminio administracinio akto, kuris iš esmės atitinka norminio teisės akto sampratą, požymiai:

- 1) aktas sukuria elgesio taisykles – teisės normas;
- 2) aktas priimtas viešojo administravimo subjekto, vykdančio administracinį reglamentavimą;
- 3) aktas išdėsto bendro, abstraktaus pobūdžio nuostatas, kurios apjungia tipinėmis, rūšinėmis savybėmis panašius visuomeninius santykius;
- 4) aktas orientuojamas į ateitį;
- 5) aktas adresuotas neapibrėžtam asmenų ratui arba ratui asmenų, apibūdintų rūšiniais požymiais;
- 6) aktas yra visuotinai privalomas;
- 7) aktas paskelbiamas laikantis nustatytos norminių teisės aktų skelbimo ir įsigaliojimo tvarkos.

Konstatavus pirmųjų šešių požymių buvimą, konkretus teisės aktas pripažintinas norminio pobūdžio administraciniu aktu, o atitiktis septintajam požymiui yra tokio akto oficialaus galiojimo sąlyga.³

Visuomeniniai santykiai

Pagal KPI antikorupcinis vertinimas turi būti atliekamas tik „jeigu rengiamame teisės akte numatoma reguliuoti visuomeninius santykius <...>“.

Visuomeninių santykių terminą Gairių kontekste rekomenduotina vertinti kaip norminio teisės akto sinonimą, t. y. laikytis pozicijos, kad visuomeninius santykius galima reguliuoti tik norminiais (o ne individualaus pobūdžio) aktais. Tai iš esmės patvirtina Taisyklių 1 p. („<...> Taisyklės nustato Lietuvos Respublikos korupcijos prevencijos įstatymo 8 straipsnio 1 ir 2 dalyse nustatytais atvejais viešojo administravimo subjekto atliekamo norminių teisės aktų projektų (toliau – teisės aktų projektai) antikorupcinio vertinimo tvarką“).

3. TEISĖS AKTŲ PROJEKTŲ ANTIKORUPCINIO VERTINIMO PROCESAS

Teisės aktų projektų antikorupcinis vertinimas (toliau – ir Vertinimas) atliekamas 4 etapais, žr. Teisės aktų antikorupcinio vertinimo schemą (Gairių priedas).

1. Vertinimo poreikio nustatymas;	3. Pažymos pasirašymas, perdavimas, paskelbimas;
2. Vertinimas. Pažymos pildymas;	4. Pakartotinis vertinimas (esant poreikiui).

² 2022-07-05 Nr. AB-18350-3-61-3-02218-2022-2 Nuasmeninta nutartis 2022-07-05 Nr. AB-18350-3-61-3-02218-2022-2 (lrs.lt)

³ - ten pat

3.1. Vertinimo poreikio nustatymas

Antikorupcinis teisės akto projekto vertinimas *privalomas*, jeigu teisės aktu numatoma reguliuoti visuomeninius santykius, nurodytus KPI 8 straipsnio 1 dalyje.

Viešojo administravimo subjektas visada *gali* atlikti savo rengiamo norminio teisės akto projekto antikorupcinį vertinimą, jeigu teisės aktu ir nenumatoma reguliuoti visuomeninių santykių, nurodytų KPI 8 straipsnio 1 dalyje, tačiau, teisės akto projekto rengėjo nuomone, rengiamu teisės aktu numatomas teisinis reguliavimas gali kelti korupcijos riziką. Antikorupcinį vertinimą *tikslinga* atlikti tuomet, kai numatomu reguliavimu galimai bus sudarytos prielaidos korupcijai atsirasti (pavyzdžiui, neaprašyti procesai, neaiškiai paskirstytos funkcijos ir atsakomybės, nėra ūkio subjektų priežiūros kriterijų).

Norminių ir antikorupciniu požiūriu vertintinų teisės aktų projektų *pavyzdžiai*:

- Valstybės turto perdavimo valdyti, naudoti ir disponuoti juo patikėjimo teise tvarkos aprašo projektas;
- Savivaldybės apdovanojimų teikimo ir premijų skyrimo tvarkos aprašo projektas;
- Leidimų atvykti į Lietuvos Respublikos teritoriją rengimo tvarkos aprašo projektas;
- Ilgalaikio materialiojo turto nuomos taisyklių projektas;
- Antstolių viešo konkurso organizavimo tvarkos aprašo projektas;
- Teritorijų planavimo vadovų atestavimo tvarkos aprašo projektas;
- Prekybos alkoholiniais gėrimais licencijavimo tvarkos aprašo projektas;
- Asmenų ir šeimų, turinčių teisę į paramą būstui išsinuomoti, sąrašų tvarkymo ir tikslinimo tvarkos aprašo projektas;
- Projektų, įgyvendinamų pagal Aplinkos apsaugos, verslo rėmimo ir kaimo plėtros programos priemonę „Viešųjų paslaugų verslui teikimas“, finansavimo tvarkos aprašo projektas;
- Statybos ir ūkio subjektų veiklos patikrinimo tvarkos aprašo projektas.

3.2. Vertinimas. Pažymos pildymas

Teisės akto projekto antikorupcinis vertinimas atliekamas vadovaujantis Taisyklėmis, pagal Kriterijus įvertinant teisės akto projektą ir užpildant Pažymą. Vertinimui atlikti paprastai nustatomas ne trumpesnis negu 5 darbo dienų terminas. Jeigu teisės aktas nėra didelės (10 ar daugiau puslapių) apimties ir (ar) sudėtingas (nustatantis naują teisinį reguliavimą ar iš esmės jį keičiantis), tokio teisės akto projekto vertinimui gali būti nustatomas ne ilgesnis negu 3 darbo dienų terminas.

Prieš analizuojant vertinamą teisės akto projektą rekomenduojama susipažinti su Kriterijais ir vertinimui pateiktu teisės akto projektu, jo lydimaiais dokumentais, esant poreikiui – ir su kitais teisės aktais. Jeigu trūksta lydinių ar kitų analizei reikalingų dokumentų, rekomenduojama kreiptis į teisės akto projekto rengėją, prašyti paaiškinti tikslus ir uždavinius, kurių siekiama teisės akto projektu ar jo pakeitimais, ir palyginti juos su prognozuojamu rezultatu bei identifikuoti rizikas. Vertinant nustatyti teisės akto projekto trūkumai nurodomi Pažymos trečiame stulpelyje prie atitinkamo kriterijaus.

Pildant Pažymos trečią stulpelį:

- Jei vertinamas teisės akto projektas *atitinka* kriterijų, nurodoma: „Taip“ arba „Kriterijų atitinka“.

- Jei kriterijaus *nėra* numatomo reguliavimo apimtyje, nurodoma „Kriterijus nėra teisės akto projekto reglamentavimo dalykas“ arba „Projekte neregamentuojama“.

- Jei vertinamas teisės akto projektas *neatitinka* kriterijaus, nurodoma „Ne“ arba „Kriterijaus neatitinka“ ir pagrindžiama – nurodomos konkrečios teisės akto projekto ar kitų teisės aktų nuostatos, pateikiami vertintojo argumentai (pavyzdžiui, gali būti nuorodos į atliktas korupcijos rizikos analizes, į jau nustatytas rizikas, į kitus teisės aktus), taip pat rekomenduotina pateikti ir siūlymus dėl korupcijos rizikos mažinimo.

Lentelė 1. Kriterijai ir rekomendacijos, kaip vertinti teisės akto projekto atitiktį jiems

Eil. Nr.	Kriterijus	Rekomenduojamas kriterijaus supratimas ir vertinimas
1.	Teisės akto projektas nesudaro išskirtinių ar nevienodų sąlygų subjektams, su kuriais susijęs teisės akto įgyvendinimas	<p>Teisingumas yra vienas pagrindinių teisės, kaip socialinių santykių reguliavimo priemonės, tikslų; jis yra viena svarbiausių moralinių vertybių ir teisinės valstybės pagrindas; teisingumo negalima pasiekti pripažįstant tik vienos grupės arba vieno asmens interesus ir kartu neigiant kitų interesus; teisiškai reguliuojant visuomeninius santykius privalu paisyti prigimtinio teisingumo reikalavimų, apimančių <i>inter alia</i> būtinumą užtikrinti asmenų lygybę įstatymui, teismui ir valstybės institucijoms ar pareigūnams. Konstitucijos 29 straipsnyje įtvirtintas asmenų lygiateisiškumo principas suponuoja pareigą įstatymų leidėjui (taip pat ir kitam norminį teisės aktą priimančiam subjektui) nustatyti vienodą (nediferencijuotą) teisinį reguliavimą tam tikrų asmenų kategorijų, esančių vienodoje padėtyje, atžvilgiu, kai tarp tų asmenų kategorijų nėra tokio pobūdžio ir tokios apimties skirtumų, kad toks nevienodas jų traktavimas būtų objektyviai pateisinamas⁴.</p> <p>Vertinant šį kriterijų tikslinga atkreipti dėmesį, ar iš esmės vienodiems subjektams, kuriems bus taikomas teisės aktas, nesudaromos diskriminuojančios arba proteguojančios sąlygos. Rekomenduotina plačiau pakomentuoti, jei nustatoma, kad teisės akto projektas sudaro išskirtines ar nevienodas sąlygas subjektams, su kuriais susijęs teisės akto įgyvendinimas. Pavyzdžiui, neaišku, kodėl projekte, kuriuo ketinama sureguliuoti leidimų steigti lošimų organizavimo vietas, išdavimo tvarką, vienas iš kriterijų nustatomas ne mažesnis nei 100 metrų atstumas iki švietimo įstaigos ir atitikimas šiam kriterijui vertinamas 3 balais, tokiu būdu tuos pačius 3 balus skiriant tiek subjektams, kurie yra 100 metrų atstumu, tiek ir subjektams, kurie yra 400-500 metrų ar didesniu atstumu nuo švietimo įstaigos. Išskirtinių sąlygų sudarymas vienam ar grupei asmenų laikytinas korupcijos rizikos veiksmu.</p> <p>Jei teisės akto projekte nenustatoma antikorporcinių požiūriu ydingų nuostatų, sudarysiančių išskirtines ar nevienodas sąlygas tam tikriems subjektams, galima nurodyti: „išskirtinių ar nevienodų sąlygų subjektams nesudaroma“ ar pan.</p>

⁴ Paieška - Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas (lrkt.lt) Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2022 m. liepos 7 d. nutarimas Nr. KT90-N9/2022 (taip pat 2003 m. kovo 4 d., 2008 m. gruodžio 24 d., 2013 m. vasario 22 d., 2013 m. spalio 9 d., 2015 m. vasario 6 d., 2016 m. spalio 27 d., 2022 m. gegužės 19 d., 2022 m. birželio 17 d. nutarimai).

2.	Teisės akto projekte nėra spragų ar nuostatų, leisiančių dviprasmiškai aiškinti ir taikyti teisės aktą	<p>Viena dažniausiai pasitaikančių antikorupcinio pobūdžio pastaba vertinant teisės aktų projektus yra susijusi su spragomis, leidžiančiomis dviprasmiškai aiškinti ir taikyti teisės aktą. Pavyzdžiui, abejonių turėtų kelti numatomas reguliavimas, kai, pavyzdžiui, atsakomybė siejama su „didelės žalos“ dydžiu, tačiau neaptariami didelės žalos nustatymo kriterijai ir nėra aišku, kokia žala turi būti laikoma didele. Taip pat formuluotė „gali būti“ dažniais atvejais vertintina kaip dviprasmiška ir ydinga, nes suteikia diskreciją sprendimus priimančiam subjektui kiekvieną situaciją vertinti individualiai, o tai gali lemti subjektyvius sprendimus ir prielaidas korupcijai.</p> <p>Pažymėtina, kad diskrecija beveik neišvengiamai sukelia tam tikrą korupcijos riziką, todėl į ją visuomet būtina atkreipti dėmesį. Tačiau iš esmės diskrecija tam tikra apimtimi yra būtina ir neišvengiama, vien dėl galimos rizikos jos atsisakyti būtų neracionalu. Diskrecija yra tam tikras pasitikėjimas ir atsakomybė, todėl neturi būti tikslo jos atsisakyti, tačiau aiškus procesų ir procedūrų aprašymas, funkcijų įvardijimas, kontrolės ir (ar) galimai pažeistų suinteresuotų asmenų teisių gynimo būdo nustatymas – tinkamos priemonės pasiekti balansą tarp diskrecijos ir korupcijos rizikos.</p>
3.	Teisės akto projekte nustatyta, kad sprendimą dėl teisių suteikimo, apribojimų nustatymo, sankcijų taikymo ir pan. priimančias subjektas atskirtas nuo šių sprendimų teisėtumą ir įgyvendinimą kontroliuojančio (prižiūrinčio) subjekto	<p>Funkcijų ir įgaliojimų atskyrimas – vienas svarbiausių principų siekiant užtikrinti veiklos procesų skaidrumą. Todėl būtina atkreipti dėmesį, jeigu šio principo nesilaikoma ir teisės akto projektu sprendimo priėmimą ir jo kontrolę ketinama sutelkti to paties asmens ar subjekto rankose.</p>
4.	Teisės akto projekte nustatyti subjekto įgaliojimai (teisės) atitinka subjekto atliekamas funkcijas (pareigas)	<p>Pasitaiko situacijų, kai teisės akto projekte nėra atskirtos asmens ar subjekto teisės ir pareigos. Pavyzdžiui, iš numatomo reglamentavimo gali būti neaišku, ką subjektas gali pats nuspręsti atlikti ir ką jis privalo atlikti. Neatskiriant jo teisių ir pareigų, sudaroma galimybė jo kompetenciją interpretuoti savo nuožiūra. Tai laikytina korupcijos rizikos veiksmu.</p>
5.	Teisės akto projekte nustatytas baigtinis sprendimų priėmimo kriterijų (atvejų) sąrašas	<p>Šis kriterijus aktualus vertinant norminius teisės aktų projektus, kuriais ketinama reglamentuoti licencijų, leidimų išdavimo, subsidijų, dotacijų, kompensacijų, rentų, pašalpų premijų ir kitų išmokų iš valstybės ar savivaldybės biudžeto, finansinės paramos teikimo ir naudojimo ir panašias tvarkas, kuriomis tam tikra prasme ribojamos asmenų teisės (tais atvejais, kai pavyzdžiui, neišduodama licencija, leidimas ar neskiriamas finansavimas).</p> <p>Konstitucinis proporcingumo principas reiškia, kad įstatyme nustatytos priemonės turi atitikti teisėtus ir visuomenei svarbius tikslus, kad šios priemonės turi būti būtinos minėtiems tikslams pasiekti ir kad jos neturi</p>

		<p>varžyti asmens teisių ir laisvių akivaizdžiai labiau, negu reikia šiems tikslams pasiekti.</p> <p>Reikalavimas asmens teisių ir laisvių įstatymu neriboti labiau, negu reikia teisėtiems ir visuomenei svarbiems tikslams pasiekti, <i>inter alia</i> suponuoja reikalavimą įstatymų leidėjui nustatyti tokį teisinį reguliavimą, kuris sudarytų prielaidas pakankamai individualizuoti asmens teisių ir laisvių apribojimus: ribojantis asmens teises ir laisves įstatymo nustatytas teisinis reguliavimas turi būti toks, kad sudarytų prielaidas kiek įmanoma įvertinti individualią kiekvieno asmens situaciją ir, atsižvelgiant į visas svarbias aplinkybes, atitinkamai individualizuoti konkrečias tam asmeniui taikytinas ribojančias jo teises priemones.⁵</p> <p>Rekomenduotina atkreipti dėmesį į situacijas, kai vertinamas projektas nustato galimų sprendimų rūšis, o kriterijai, kuriais remiantis turi būti priimamas vienoks ar kitoks sprendimas, lieka nereglamentuoti. Jei sprendimų priėmimo kriterijai teisės akto projekte nenustatyti, tokios nuostatos priimtinos tik tuomet, jei numatoma priimti jas detalizuojančius teisės aktus ir vertinamame projekte tai nedviprasmiškai įtvirtinama. Pavyzdžiui, vertinamame projekte nurodyta sąlyga „visų pirma atsižvelgdami į gyventojų grupes, galinčias patirti didesnę su geriamuoju vandeniu susijusią riziką“ išskirtina kaip reikalaujanti detalizavimo, nes neaišku, kokios tos gyventojų grupės, galinčios patirti didesnę riziką, kur visa tai yra reglamentuota.</p>
6.	Teisės akto projekte nustatytas baigtinis motyvuotų atvejų, kai priimant sprendimus taikomos išimtis, sąrašas	<p>Tam tikro bendrojo teisinio reguliavimo išimčių nustatymas gali būti konstituciškai pateisinamas, jeigu yra siekiama užtikrinti konstituciškai pagrįstą visuotinai reikšmingą interesą, ir tik tiek, kiek to siekiama; minėtos išimtis turi būti proporcingos siekiamam konstituciškai pagrįstam tikslui ir neriboti subjektų teisių daugiau, nei būtina užtikrinant konstituciškai pagrįstą visuotinai reikšmingą interesą.⁶</p> <p>Vertinant šį kriterijų, svarbu, kad kuriam nors subjektui nebūtų suteikta teisė be aiškių kriterijų taikyti išimtis, o ne bendras taisyklės. Pažymėtina, kad kiekviena išimtis pati savaime yra taisyklė (lot. <i>omnis exceptio est ipsa quoque regula</i>), todėl ji turi būti aiški, nedviprasmiška ir nesudaryti išskirtinių ar nevienodų sąlygų subjektams, su kuriais susijęs teisės akto įgyvendinimas.</p> <p>Teisės akte formuluojant nuostatą, kad bendroji taisyklė netaikoma išimtiniais atvejais, tokie atvejai turi būti</p>

⁵ Paieška - Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas (lrkt.lt) 2022 m. rugsėjo 22 d. Nr. KT116-A-N10/2022 (*inter alia* 2009 m. gruodžio 11 d., 2013 m. spalio 9 d., 2019 m. rugsėjo 19 d. nutarimai) (*inter alia* 2011 m. liepos 7 d., 2016 m. vasario 17 d., 2020 m. liepos 24 d. nutarimai)

⁶ Paieška - Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas (lrkt.lt) Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2022 m. rugsėjo 22 d. nutarimas Nr. KT116-A-N10/2022 (taip pat 2005 m. gruodžio 12 d., 2013 m. gegužės 24 d., 2021 m. kovo 4 d. nutarimai).

		nustatyti tame pačiame ar kitame to paties lygmens teisės akte. ⁷
7.	Teisės akto projekte nustatyta sprendimų priėmimo, įforminimo ir viešinimo tvarka	Jei teisės akto projekte numatyta tam tikrų nepagrįstų sprendimų neviešinimo atveju, to pagrindimas gali būti pavyzdžiui toks: „Projekte nustatyta sprendimų dėl pretendentų, atitinkančių (neatitinkančių) konkurso sąlygas, laimėjusių konkursą, priėmimo, įforminimo tvarka, tačiau nenumatytas sprendimų dėl konkurso rezultatų viešinimas.“ Jei viešinimą riboja kiti teisės aktai, rekomenduotina rašyti pavyzdžiui taip: „Sprendimų priėmimo, įforminimo tvarka nustatyta, o priimti sprendimai dėl 2016 m. balandžio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) 2016/679 Dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kuriuo panaikinama Direktyva 95/46/EB (Bendrojo duomenų apsaugos reglamento) reikalavimų viešinami nepilna apimtimi.“
8.	Teisės akto projekte nustatyti sprendimų dėl mažareikšmiškumo kriterijai ir priėmimo tvarka	Kriterijus iš esmės vertintinas per nuoseklumo, konkretumo, kriterijų išbaigtumo prizmę. Jei vertinamame projekte numatyti su mažareikšmiškumu susiję sprendimai, turi būti sureguliuota ir tai, kas laikytina mažareikšmiškumu. Kitaip tariant, nustatant mažareikšmiškumą, diskrecija nerekomenduojama. Pažymėtina, kad Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo 38 straipsnio 2 dalyje nustatyta, jog teisės aktų reikalavimų pažeidimai, kurie laikomi mažareikšmiais konkrečiose ūkio subjektų veiklos srityse, ar tokių pažeidimų kriterijai, taip pat šių pažeidimų pašalinimo terminai, nurodomi ūkio subjektų veiklos priežiūrą atliekančio subjekto arba aukštesniojo pagal pavaldumą viešojo administravimo subjekto priimamuose norminiuose administraciniuose aktuose.
9.	Jeigu pagal numatomą reguliavimą sprendimus priima kolegialus subjektas, teisės akto projekte nustatyta kolegialaus sprendimus priimančio subjekto: 9.1. konkretus narių skaičius, užtikrinantis kolegialaus sprendimus priimančio subjekto veiklos objektyvumą 9.2. jeigu narius skiria keli subjektai, proporcinga kiekvieno subjekto skiriamų narių dalis, užtikrinanti tinkamą atstovavimą valstybės interesams ir kolegialaus	Teisės aktuose, reguliuojančiuose tam tikrų komisijų veiklą, turėtų būti nustatyta ir komisijų skyrimo tvarka, kadencijų skaičius, trukmė, sprendimų priėmimo tvarka ir kt. Jei, pavyzdžiui, vertinamame projekte ar kituose susijusiuose teisės aktuose kadencijos klausimai nereguliuoti, šio kriterijaus pagrindimas galėtų būti toks: „komisijos narių įgaliojimai negali būti suteikti neribotam laikotarpiui. Atsižvelgiant į tai, siūlytina projekte arba komisijos nuostatuose nustatyti privalomą komisijos narių rotaciją“.

⁷ IR-298 Dėl Teisės aktų projektų rengimo rekomendacijų patvirtinimo (e-tar.lt), 8 p.

	<p>sprendimus priimančio subjekto veiklos objektyvumą ir skaidrumą</p> <p>9.3. narių skyrimo mechanizmas</p> <p>9.4. narių rotacija ir kadencijų skaičius ir trukmė</p> <p>9.5. veiklos pobūdis laiko atžvilgiu</p> <p>9.6. asmeninė narių atsakomybė</p>	
10.	Numatytos procedūros yra būtinos, nustatyta išsami jų taikymo (viešinimo) tvarka	Vertinant projektą pagal šį kriterijų, rekomenduotina atsakyti į klausimus: ar detalai reguliuojamas atskirų institucijos darbuotojų funkcijų ir užduočių paskirstymas; ar įmanoma identifikuoti veiklos ir kontrolės procesų atsekamumą; ar užtikrinamas jų skaidrumas.
11.	Teisės akto projekte nustatytas baigtinis motyvuotų atvejų, kai nustatoma procedūra netaikoma, sąrašas	Šis kriterijus turi sąsają su kitais kriterijais (Nr. 5, 6 ir 8). Pildant Pažymą rekomenduotina nedubliuoti pastabų, o daryti nuorodas į jau išdėstytas pastabas, susijusias su kitais kriterijais.
12.	Teisės akto projektas nustato jo nuostatomis įgyvendinti numatytų procedūrų ir sprendimų priėmimo konkrečius terminus	Antikorupciniu požiūriu sprendimų priėmimo ir procedūrų atlikimo terminų nenustatymas gali lemti su biurokratizmu, piktnaudžiavimu, protegavimu ir diskriminavimu susijusias rizikas. Taip pat svarbu atkreipti dėmesį, kad būtų aiškus ne tik pats terminas „sprendimas priimamas per 3 darbo dienas“, bet ir kaip (nuo kada) šis terminas skaičiuojamas: pavyzdžiui, „per 3 darbo dienas nuo paskutinio dokumento gavimo dienos“.
13.	Teisės akto projektas nustato motyvuotas terminų sustabdymo ir pratęsimo galimybes	Paprastai teisės aktai suteikia sprendimus priimančiam subjektui tam tikrą diskreciją spręsti dėl terminų sustabdymo ar pratęsimo, nes objektyviai ne visada įmanoma <i>a priori</i> išvardinti situacijas, kurioms esant terminai sustabdytini ar pratęstini. Tokiais atvejais rekomenduotina siūlyti numatyti situacijas, kurios nelaikytinos pateisinamomis priežastimis sustabdyti ar pratęsti terminą, pavyzdžiui: „atstovaujancio advokato atostogos ar liga nelaikoma objektyvia priežastimi pratęsti skundo padavimo terminą“.
14.	Teisės akto projektas nustato kontrolės (priežiūros) procedūrą ir aiškius jos atlikimo kriterijus (atvejus, dažnį, fiksavimą, kontrolės rezultatų viešinimą ir pan.)	Vertinant šį kriterijų svarbu suprasti, ar vertinamame projekte nustatytos kontrolės (priežiūros) skaidrumo ir objektyvumo užtikrinimo priemonės. Efektyviausia ir mažiausiai nuo žmogiškojo faktoriaus priklausanti kontrolė – automatizuota. Tad, jei teisės akto projekte nenustatytos kontrolės (priežiūros) skaidrumo ir objektyvumo užtikrinimo priemonės, komentaras gali būti pavyzdžiui, „nesant pakankamos kontrolės, didėja neskaidrių susitarimų rizika“.
15.	Teisės akto projekte nustatytos kontrolės (priežiūros) skaidrumo ir objektyvumo užtikrinimo priemonės (pvz., aiškiai ir	Kriterijaus aprašyme nurodyti pavyzdžiai – aiškiai ir išsamiai išdėstytos kontroliuojancio subjekto teisės ir pareigos, nustatyta standartizuota kontrolės atlikimo procedūra, reikalavimas fiksuoti atskirus kontrolės procedūros etapus ir jų rezultatus, atsakingų specialistų

	išsamiai išdėstytos kontroliuojančio subjekto teisės ir pareigos, nustatyta standartizuota kontrolės atlikimo procedūra, reikalavimas fiksuoti atskirus kontrolės procedūros etapus ir jų rezultatus, atsakingų specialistų rotacija, užkirstas kelias kontroliuojančio ir kontroliuojamo subjektų tiesioginiam kontaktui be liudininkų ir pan.)	rotacija, užkirstas kelias kontroliuojančio ir kontroliuojamo subjektų tiesioginiam kontaktui be liudininkų ir pan. – laikytini pageidaujamomis alternatyvomis. Jeigu bent viena iš išvardytų kontrolės, skaidrumo ir objektyvumo užtikrinimo priemonių yra numatyta, teisės akto projektas gali būti vertinamas kaip atitinkantis kriterijų, priklausomai nuo reguliuojamo proceso sudėtingumo.
16.	Teisės akto projekte nustatyta subjektų, su kuriais susijęs teisės akto projekto nuostatų įgyvendinimas, atsakomybė	Įvertinti atsakomybės numatymą vykdytojams, individualios atsakomybės numatymą kolegialios institucijos nariams. Ar subjektų, su kuriais susijęs teisės akto projekto nuostatų įgyvendinimas, atsakomybė numatyta teisės akto projekte ar kitame teisės akte, pavyzdžiui: „Įstatymo projekte šios nuostatos nenumatytos, nes atsakomybė bus taikoma vadovaujantis Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodeksu.“
17.	Teisės akto projekte numatytas baigtinis kriterijų, pagal kuriuos skiriama nuobauda (sankcija) už teisės akto projekte nustatytų nurodymų nevykdymą, sąrašas ir nustatyta aiški nuobaudos (sankcijos) skyrimo procedūra	Vertinant šį kriterijų, jeigu teisės akto projektas jo neatitinka, išvada gali būti kad: „Teisės akto projekte nėra numatyta nuobaudų skyrimo procedūra, nes tai nėra šio teisės akto reguliavimo dalykas. Tai nesudaro prielaidos korupcijai pasireikšti.“ Jeigu teisės akto projektas atitinka kriterijų: „Teisės akto projekte numatytas baigtinis sąrašas kriterijų, pagal kuriuos skiriama nuobauda (sankcija) už teisės akto projekte nustatytų nurodymų nevykdymą, ir nustatyta aiški jos skyrimo procedūra.“ Nuobaudos (sankcijos) skyrimo procedūrą laikyti aiškia rekomenduotina tuomet, kai yra numatyti konkretūs terminai, atsakingi asmenys, išdėstytos aplinkybės, galinčios lemti sankcijos taikymą / netaikymą.
18.	Kartu su teisės akto projektu pateikta pakankamai jį pagrindžiančių lydimųjų dokumentų ir informacijos, siekiant antikorupcinio aspektu įvertinti teisės akto projektą	Šis kriterijus sietinas su teisės akto projekto rengėjo ir vertintojo bendradarbiavimu. Jeigu kartu su teisės akto projektu pateikta pakankamai jį pagrindžiančių lydimųjų dokumentų ir informacijos, siekiant antikorupcinio aspektu įvertinti teisės akto projektą, žymima „Taip“, jeigu nepakankamai – „Ne“. Pažymėtina, kad šiuo atveju svarbus ir vertintojo aktyvumas, paklausimai teisės akto projekto rengėjui, domėjimasis ir prašymas, esant poreikiui, pateikti atitinkamą papildomą informaciją.
19.	Kiti svarbūs kriterijai	Kriterijų sąrašas nėra baigtinis, todėl teisės akto projekto vertintojui kriterijus Nr. 19 suteikia teisę nurodyti ir kitus teisės akto projekto trūkumus antikorupcinio požiūriu. Atliekant antikorupcinį vertinimą, be kriterijų Nr. 1–18, rekomenduojama įvertinti ir šiuos aspektus, kuriuos, esant poreikiui, įrašyti į Pažymos 19 eilutę: - Ar teisės akto projekto tikslai, uždaviniai atitinka

		<p>teisės akto projekto nuostatas? Ar teisės aktas rengiamas turint atitinkamus įgaliojimus (teisinį pagrindą)?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ar dėl numatomo teisinio reguliavimo nesumažės skaidrumo? Ar nėra kalbinių dviprasmybių, neapibrėžtų alternatyvų (pavyzdžiui, „paprastai“, „ir panašiais atvejais“)? - Ar numatomas teisinis reguliavimas nesudaro sąlygų atsirasti korupcijai, taip pat galimybių pasielgti nesažiningai ir neskaidriai? - Ar nustatyta galimybė skusti sprendimus ir kam? - Ar nesudaromos prielaidos kilti interesų konfliktui?
--	--	---

Jeigu nustatyta teisės akto projekto trūkumų ar korupcijos rizikų, Pažyma perduodama teisės akto projekto tiesioginiam rengėjui, kuris:

- patikslina teisės akto projektą ir įrašo apie tai Pažymoje arba
- įrašo į Pažymą argumentus, dėl kurių nesutinka su pastabomis.

Vertintojas Pažymoje padaro įrašą (pažymi pasirinkimą), ar teisės akto projekte padarytos korekcijos ar tiesioginio rengėjo argumentai, kuriais jis nesutinka su pastabomis, yra pakankami korupcijos atsiradimo rizikoms mažinti.

Pažymėtina, kad trūkumų ar korupcijos rizikų nenustatymas savaime nereiškia, jog teisės akto projekto antikorpucinis vertinimas atliktas paviršutiniškai ar formaliai. Tai tiesiog gali reikšti, jog teisės akto projektas antikorpuciniu požiūriu nėra ydingas. Ypač turint omenyje tai, kad dažnu atveju teisės akto projektas, atsižvelgiant į vertintojo pastabas, patobulinamas iki Pažymos rengimo, tokiu būdu pašalinant pastebėtus trūkumus, galinčius sudaryti prielaidas korupcijai, ir tuo pačiu eliminuojant pastabos teisės akto projektui teikimo poreikį Pažymoje.

3.3. Pažymos pasirašymas, perdavimas, paskelbimas

Pažyma visais atvejais turi būti pasirašyta vertintojo. Kai Pažymoje nustatyta teisės akto projekto trūkumų, galinčių sudaryti prielaidas korupcijai, Pažymą kartu su vertintoju pasirašo ir teisės akto projekto rengėjas.

Jei teisės akto projektas teikiamas derinti suinteresuotoms institucijoms arba kitiems teisės aktą priimančioms subjektams, Pažyma pridedama kaip teisės akto projekto lydintis dokumentas ir turi būti vizuota teisės akto projektą teikiančio viešojo administravimo subjekto vadovo įgalioto asmens. Pažyma skelbiama Lietuvos Respublikos Seimo teisės aktų informacinėje sistemoje (TAIS).

3.4. Pakartotinis vertinimas (esant poreikiui)

Kai su suinteresuotomis institucijomis derinamas teisės akto projektas papildomas arba pakeičiamas ir teisės akto projektas pateikiamas vertintojui, vertintojas per 1 darbo dieną įvertina teisės akto projekto pakeitimus, papildymus ir viešojo administravimo subjekto vadovo įgaliotam asmeniui raštu pateikia *motyvuotą išvadą* dėl tikslingumo atlikti pakartotinį teisės akto projekto antikorpucinį vertinimą. Pakartotinį vertinimą paprastai netikslinga atlikti, kai nekeičiama teisės normų esmė, padaryti keitimai yra redakciniai, techninio pobūdžio ir, preliminariai įvertinus, nesudarantys pagrindo spręsti apie galimas rizikas antikorpucinei aplinkai.